

Ἡ σύγκρουση αὐτὴ εἶναι ἄλυτη; Αὐτὸ θὰ ἦταν σοβαρὸ γιατί μεγάλες μάζες ἀνθρώπων καλούμενες νὰ διαλέξουν μεταξὺ τῶν ἀφηρημένων ἐλευθεριῶν, κενῶν γι' αὐτοὺς ἀπὸ θετικὸ περιεχόμενο, καὶ τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψουν μίαν ἠθικὴν καὶ ὕλική βελτίωση τῆς τύχης τους θὰ ἐκλέξουν ἀναμφισβήτητὰ τὰ κοινωνικὰ δικαιώματα ἐναντίον τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν.

Ἄλλὰ, ἴσως πρόκειται περὶ ἑνὸς ἀνυπάρκτου διλλήματος περὶ μιᾶς αὐταπάτης. Στὸ μέτρο ποὺ ἡ συλλογικὴ δράση, ἡ ἀρραίτητη γιὰ τὴ πραγματοποίηση τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων εἶναι ἀποτέλεσμα στυγερῆς προσπάθειας, ἐκουσίας τῶν ἐνδιαφερομένων μαζῶν, στὸ μέτρο ποὺ ἡ συλλογικὴ αὐτὴ δράση ἐκφράζεται ὄχι μὲ καταναγκασμοὺς ποὺ ἐπεβλήθησαν ἀλλὰ μὲ μιὰ συλλογικὴ προσπάθεια ἐθελουσία ἕνας συμβιβασμὸς εἶναι δυνατὸς μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν τῶν δικαιωμάτων. Ἀλλὰ, αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ συμβῆ παρὰ μόνον στὰ πλαίσια πολιτικῶν καθεστώτων ποὺ δὲν ἀρκοῦνται ἀπλῶς σὲ νομικὲς καὶ τυπικὲς ἐκφράσεις τῆς δημοκρατίας, καθεστώτων ποὺ μὲ μιὰ σταθερὴ προσπάθεια μορφώσεως πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ἀλληλεγγύης, τείνουν μὲ μίαν συνεχῆ δημιουργικότητα πρὸς τὴν πραγματοποίησιν μιᾶς πραγματικῆς κοινωνικῆς δημοκρατίας. ...